

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1-50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18—, polletna K 9—, četrtletna K 4-50. — Za inozemstvo K 30—. — Naslov: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 6, II. nadst. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer.

ZARJA

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravništvo sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratov: Enostopna petstotnica 20 vin., pogojni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Selenburgova št. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnice proste.

Posamezna številka 6 vinarjev.

Štev. 27.

V Ljubljani, v petek dne 7. julija 1911.

Leto I.

Vabilo na naročbo.

Naš dnevnik „Zarja“ že izhaja mesec dni. Koliko koristnega dela je opravila „Zarja“ samo taprvi mesec! Toda „Zarja“ mora izhajati dalje in bo izhajala, ker ima toliko važnih socialnih in kulturnih nalog, da bi se naše razmere brez našega dnevnika ne mogli normalno razvijati.

Čenjeni čitatelji! Pomisliti nam je le eno: boj, ki ga mora in more voditi uspešno proti klerikalnim in drugačnim nečuvnostim le naša stranka in le naš list, se bo poostiril še bolj.

Kako grozovito slepe naši politični „prijatelji“ delavstvo, pa tudi druge stanovne, ki blodijo v nevednosti, ki nimajo jasnega obzorja!

Zaraditega je potrebno, da se razširi naša jutranja „Zarja“ v vsak kotiček naše domovine. Vsakdo, kdor se zanima za politiko, za prosveto, naj se naroči nanjo.

Zarja izhaja vsak dan ob polu 11. dopoldne in stane naročnina

celoletna K 18—
polletna „ 9—
četrtletna „ 4-50
mesečna „ 1-50
za inozemstvo celoletno „ 30—

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 6 vin. v administraciji in tobakarnah.

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani.

Po volitvah na Goriškem.

II.

V zmislu sklepa strankine konference je bil le kraški volilni okraj goden za uspešno agitacijo. Kdor ni poznal istinitih razmer na Krasu bi bil dvojen, da se da socialnodemokratski stranki priboriti kak pomemben uspeh. Pričakovalo se je sicer splošno, da bo stranka napredovala, a niti klerikalni, niti narodno-napredni voditelji niso računili, da stopi socialnodemokratska stranka tako odločilno med

nje. Klerikalna stranka si je priborila na Krasu močno pozicijo šele ob deželnozborskih volitvah 1909. Računila je za gotovo in tudi realno, da pride njen kandidat v ožjo volitev, ako le nastopi socialnodemokratska stranka. Raditega se je proti njej skrajno previdno obnašala. Klerikalna stranka se je zaračunila le v tem, ko je štela, da bo socialna demokracija napredovala le na škodo narodno-napredne stranke, da pa njeni stranki ne odvzame ničesar. V tem se je za komenski okraj temeljito zmotila.

Narodno-napredna stranka je vsled guilobe silno oslabila svoj položaj na Krasu. Zato je bilo vodstvo hinavsko zadovoljno, da so si kraški župani izbrali lastnega kandidata „nadstrankami“, dr. Gustava Gregorina, ki ne bi bil ne klerikalec, ne liberalalec, ne naprednjak, ampak zgolj „narodnjak“ izven goriških oficijelnih strank. Narodno-napredni stranki je prišlo to samostojno imenovanje kandidata za Krasu ravno prav, kajti dobro je vedela, da bi z lastnim kandidatom gromovito propadla. Ako je hotela narodno napredna stranka le količjak varovati svojo pozicijo, se je morala nasloniti na druge faktorje. Dejansko je izid volitev pokazal, da bi postavljanje oficijelnega kandidata na Krasu ne pomenilo nič drugega nego ožjo volitev med klerikalnim Stepančičem in socialistom Kopačem. Dr. Gustav Gregorin je bil torej narodno-napredni stranki dobrodošel kot rešitelj pred veliko politično blamažo.

Kdor pozna tržaške voditelje, razume brez težav, da je bila okolica dr. Gustava Gregorina glede volitev na Krasu brezmerno optimistična. Da bi kraški domačin, voditelj tržaških Slovencev, s takim „nadstrankarskim“ programom, kakršen je narodni program v Trstu, ne uspel takoj ob prvi volitvi, tega si niso mogli domisljati Tržačani niti predstavljati.

Socialnodemokratska stranka je torej imela pred seboj razsulo narodno-napredne stranke na Krasu, naraščajoč klerikalizem, lokalni kraški patriotizem z oboževanjem izbrane osebe — in čilo moč čisto delavske organizacije v Nabrežini. Po Krasu razpolaga socialnodemokratska stranka le z dvema krajnjima organizacijama: v Nabrežini in Šempolaju. Zato pa je med delavci kar kipele veselje do politične agitacije. Razpis volitev in proglasitev socialnodemokratskega kandidata Josipa Kopača za kraško-ajdovski okraj je delavce razvnel. Nabrežinski delavci so prevzeli nase vse agitacijske stroške. Koliko dnu so nabrežinski delavci žrtvovali! Vsako nedeljo in praznik so se razšli agitirati po Krasu tja daleč v Sežansčino. Marsikak agitator, truden od tedenskega dela, je zjutraj zarana v nedeljo šel od vasi do vasi, delil lepake in letake, povpraševal po pristaših in zapnikih in skrbel za prirejanje shodov. V

bliznjih vaseh okoli Nabrežine, kjer so kamnoseki gostejše naseljeni, tam je bila agitacija lažja in v takih občinah je bila večina glasov za socialnodemokratsko stranko, ali pa jih je bilo vsaj znatno število. V Komenščini se je nabralo tudi precej socialnodemokratskih glasov v klerikalnih trdnih postojankah.

Bolj trdo delo je bilo po Sežansčini. Tam je bilo težko najti zaupnikov, večina vasi ima zgolj kmečki značaj. Z malo izjemo so doslej vse sežanske občine volile narodno-napredno. Duhovščina ne spada pod goriško, ampak pod tržaško škofijo, se doslej ni mnogo udeležila politične agitacije. Po Sežansčini odločujejo zato pri volitvah vaški magnati, t. j. trgovci, krečmarji ali boljši posestniki, ki predstavljajo vaški kredit. V nekaterih občinah so ti veljaki po shodih kar osebno izrekli: „Danes imate ljudi navidezno za sebe, volili bodo tako, kakor mi ukažemo“. Le malo število delavskih agitatorjev je moglo prihajati v nedeljo in praznik iz daljne Nabrežine ter pripravljati teren za shode in vzbujati zanimanje kmečkega ljudstva za socialnodemokratsko stranko. Marsikje niso dobili lokala. V Tomaju so morali za plačilo najeti prostor na dvorišču zasebnika. V Sežani in Avberju so napiti ali nahujskani ljudje hoteli nasilno preprečiti volilne shode. Večji pa ko je bil odpor, večja je bila vna delavcev! Šli so po dvakrat trikrat v dotične kraje in jelo se je gibati [povsod]. Šele sedaj je v tržaški „Edinosti“ zasumelo.

S člankom laži in zavijanj je začela opozarjati na nevarnost socialno demokratske agitacije. Dr. Gustav Gregorin je moral iz komadne rezerve. Računal je, da bo brez posebnega truda izvoljen, a previdno je moral pobirati stopinje, koder sta hodila in prirejala shode sodruga Kopač in dr. Tuma. Moral je klaverno konstatirati, da je kraško ljudstvo jelo priznavati zdravo jedro socializma in njega važnost za kmeta. Pobirati pa je moral zato od shoda do shoda ljudstvu simpatične točke socialno demokratskega programa, tako daleč, da je ta čisto narodni, nadstrankarski kandidat postal pristen demokrat in velik prijatelj delavstva. Zadnja znamka volilne agitacije dr. Gustava Gregorina, „tega najboljšega sinu, kar jih je rodila kraška mati“, sta bila zadnja dva dneva pred ožjo volitvijo 20. junija po vsem Krasu razširjeni letaki kričeče rdeče barve in sledede vsebine: „Socialnodemokratski volilci: Na ožji volitvi dne 20. t. m. zapišite vsi na svojo glasovnico Dr. Gustav Gregorin, odvetnik v Trstu. Njegov program je demokratičen ter obsega mej drugim tudi starostno zavarovanje, ki je Vam vsem na srečo.“ Agitacija preprostih delavcev je torej imela čudovit uspeh: Narodni „nadstrankar“ dr. Gustav Gregorin je postal delavcem prijazen demokrat — ako je hotel zmagati nad klerikal-

nim kandidatom. Neupogljiv narodnjak starega kova iz leta 1880 je postal v volilni borbi s socialno demokracijo 20. junija 1911 demokrat — upamo za vedno.

Vsled sklepa konference zaupnikov v Nabrežini 17. junija, da se socialno demokratska stranka ne udeleži ožjih volitev, so nabrežinski delavci šli na delo — v agitaciji pa so jih nadomeščali nepričakovani, rdeče barvani letaki „neodvisnih volilcev“.

Da bo končno dr. Gregorin zmagal, je vodstvo stranke pričakovalo, da si šanse Josipa Kopača mesec pred volitvijo stale tako ugodno, da bi se smelo računati na ožjo volitev zanj. Pomanjkanje izsolanih, trdnih zaupnikov (ker so se našli povečini šele na volilnih skodih), po drugi strani pa v volilnem manevru izsolani duhovni, učiteljski in drugi agitatorji nasprotnih strank, kateri so imeli na razpolaganje cele kope uradnih glasovnic, je število glasov za Kopača zmanjšalo za dobro tretjino.

Presenetilo je socialno demokratsko stranko skoraj sovražno postopanje učiteljskega. Posebno na Ajdovskem so se vrgli z vso silo v boj za dr. Gregorina. Vodilo jim je bilo protifarstvo. Ajdovski kraj ima drugo politično vzgojo nego kraški. V gorenji vipavski dolini se je od leta 1900 vršilo intenzivno delo za klerikalno in narodno-napredno stranko. Zato sta tukaj ti stranki precej trdno grupirani. Po želji organizacij v tem okraju se je prepuščala agitacija njim samim. Imenovali so sicer zaupnike po vseh občinah in računali na 500 glasov. Strastna agitacija duhovnikov in učiteljev je prekrizala vse račune ajdovskih organizacij in ves okraj je dal 54 socialno demokratskih glasov. Iz tega se vidi, da je bila ožja volitev kandidata Josipa Kopača prav dobro mogoča. Da do tega ni prišlo, imajo največje zasluge učitelji. Vendar mora biti socialno demokratska stranka več nego zadovoljna z izidom volitev. Največje doslej doseženo število glasov ni prišlo do 600, pri zadnji volitvi se ji je odjedlo blizu 1000 glasov in ostalo jih je vendar še 1250.

Okrajna konferenca v Nabrežini je 17. junija docela prav sklenila abstinenco. Vsak kompromis bi stranko le imazal. Ves uspeh je stranka žela, ker je nastopila enako radikalno proti klerikalizmu, kakor liberalizmu in narodnjakarstvu. Naj dr. Gustav Gregorin s svojo čisto narodnostjo prihaja v tej ali oni obliki, je le prazen meh. V istini je dr. Gregorin eksponent koruptne narodno-napredne stranke na Krasu. V deželnem zboru Goriškem je solidaren z najbolj podlim nasprotnikom socialno demokratske stranke. Z njim vred je vpriporil smešno demonstracijo odstopa od deželnozborskega mandata. Bil je vedno odločen nasprotnik socialno demokratske stranke.

MAKSIM GORKIJ:

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

Položivši roke na prsi je zagotavljala, da uredi vso stvar in naposled zmagovalno vzkliknila:

— Uvidijo naj — Pavla Vlasova ni, a njegova roka sega tudi iz zapora . . .

Vsi trije so tudi oživeli. Jegor si je mel roke in smehljal je dejal:

— Imenitno! Če bi vedeli, kako imenitno je. Naravnost — prelepo.

— Kakor na naslonjač sedem v ječo, če se to posreči! — je dejal Samojlov in si zadovoljno mel roke.

— Oh, mamica — kakšna krasotica! — je hripavo kričal Jegor.

Mati se je nasmešnila. Jasno je bilo: če bodo listki vedno prihajali v tovarno — gosposka uvidi, da jih sin njen ni razširjal. V zavesti, da more izvršiti to nalogo, je kar trepetala od radosti.

— Kadar obiščete Pavla, — je dejal Jegor, — povejte mu, da ima imenitno mater . . .

— Jaz ga bom prej videl! — je dejal Samojlov in se nasmešnil.

— Kar povejte mu — da vse potrebno ukrenem! Oh, da bi on vedel za to . . .

— A če ga ne zapro? — je vprašal Jegor in pokazal na Samojlova.

— No, in kaj potem?

Oba sta se zakrohotala. Spoznavši svojo

napako se je sama tiho in zmedeno, nekam lokavo zasmejala.

— Lastna koža je človeku najbližja! — je rekla in pobesila svoje oči.

— To je res! — je vzkliknil Jegor, — zavoljo Pavla se nikar vznemirjati in žalostiti. Še čilejši se povrne iz ječe. Tam se oddahne in se še to in ono nauči, a v prostosti nima časa za take reči . . . Trikrat sem že sedel in še vselej sem imel, če že ne posebne zabave, nedvomno korist za srce in dušo.

— Kako težko sopete! — je dejala Vlasovka in prijazno pogledala njegov preprosti obraz.

— To ima svoje posebne vzroke! — je odgovoril in ji stisnil roko. — Torej stvar je sklenjena? Jutri vam prinesemo materijal . . . in znova se zavrti kolo razdejanja večne teme. Živela svobodna beseda, živelo materino srce! še ne moNa svidenje!

— Na svidenje! — je dejal Samojlov in ji krepko stisnil roko. — Svoji materi meniti rem kaj takega . . .

— Še vsi bodo razumeli! — je pripomnila Vlasovka. — Vsi do zadnjega!

Ko sta odšla, je zaprla duri in pokleknila sredi izbe je začela moliti; zunaj je šumel dež. Brez besed je molila, z veliko mislijo na ljudi, na vse ljudi, ki jih je Pavel vvedel v njeno življenje. Kakor da bi stopal med njo in svetniškimi podobami, na katere je gledala — preprosti vsi, drug drugemu bližnji in osamljeni v življenju.

Zjutraj zarana se je odpravila k Marji Korsunovi.

Branjevka, pomaščena in klepetava kakor zmerom, jo je sočutno sprejela.

— Kaj žaluješ? — je vprašala in potrkala mater s tolsto svojo roko po plečih. — Pusti! Vzeli so ga, zaprli, kaj je to! Prav nič hudega ni. Prej so ljudi zaradi tatvine v ječo metali, zdaj so jih začeli zaradi resnice. Pavel je mogoče katero preveč rekel, ampak za vse se je postavil — vsi ga razumejo. Ne vznemirjaj se! Vsi vedo, četudi vsi ne povedo, kdo je za kaj . . . Hotela sem že k tebi, pa ni ke-daj. Kuham in prodajam, a vendar bom umrla v revščini. Ženini me skubejo, pošteno me skubejo, ti prokleti cigani. Vse bi ogledali, kakor ščurki hleb . . . Če zbereš nekaj desetakov, se ti že pokaže taka mrha — in ti zliže denar. Ženski je res hudo! Preklicana služba na svetu! . . . Enemu je težko, za dva — ni kaj.

— Veš, prišla sem te prosit, da me vzameš za strežnico! — je segla klepetulji v besedo.

— Kako to? — je vprašala Marja, in ko je slišala prijateljico, je pritrjevalno pokimala z glavo.

— To pa, to! Ali se še spominjaš, kako si me nekdaj skrila pred mojim možem? No sedaj te pa jaz obvarujem pred bado . . . Vsi ti morajo pomagati, ker sin tvoj trpi za splošno stvar. Fant od fare je, to pravijo vsi kakor en mož in vsi ga pomilujejo. Bečem ti, gosposki se ne obeta nič dobrega od teh aretacij: le

poglej, kaj se godi v tovarni? Kako govore, moja ljuba. Oblastniki tam mislijo, da je že vse dobro, če zagrabijo nekaj ljudi za peto! Ampak stvar je taka, da se jih sto postavi po robu, če jih deset udariš! Z delavcem more človek oprezno ravnavti — nekaj časa trpi, trpi potem pa pošteno vzroji.

Razgovor se je končal tako, da je Vlasovka drug dan bila v tovarni z dvema posodoma jedi, a Marja sama je prodajala na trgu.

XV.

Delavci so bliskoma opazili novo branjevko. Eni so pristopili k njej in odobraval.

— Ali si se lotila te stvari, Nilovna. Tolažili so jo, dokazujejo, da Pavla v kratkem izpuste, njegova stvar je — pravična. Drugi so vznemirjali njeno otožno srce s previdnimi besedami sožalja, tretji so raztogoteno zmerjali ravnatelj in orožnike in našli v njenih prsih glasen odnevi. Bili so na posled še ljudje, ki so zlohotno gledali nanjo, a paznik Isaj Gorbov je siknil skozi zobe:

— Če bi bil gubernator, tvojega sina bi dal obesiti! Zakaj spravlja ljudstvo s prave poti . . .

Iz te zlobne grožnje je vel leden hlad. Nič ni Isaju odgovorila, samo ozrla se je na njegovo drobno, s pegami posejano obličje, vzdihnila in povesila oči.

Videla je, da je nemirno v fabriki, delavci so se zbirali v skupinah in se vneto razgovarjali med sabo, mojstri so vohali povsod naokrog, časih se je začelo psovanje in razdražen smeh.

Socialno demokratična stranka na Krasu z devizo: Kmet in delavec, združita se! Proč s klerikalizmom, proč s liberalizmom in narodnjakstvom! Proč z varuštvo duhovščine in posvetne gospode! — ni smela iti na volišče ne za eno, ne za drugo stranko.

Delavci kraški, krepko na plan! Ohranite si zdravo jedro delavske organizacije v Nabrežini, sejte seme politične proboje odtod med kmečko ljudstvo po Krasu! Volitve za novo šestletno dobo morajo Vašega kandidata spraviti v državni zbor!

Kapitalistična zarota v Chikagi.

Od kar je Burns s svojimi detektivi po naročilo kalifornijskih kapitalistov ugrabil brata Mc Namara, je tudi čikaškimi kapitalistom zraščel greben.

Že od nekdaj je bila strokovna organizacija stavbinskih delavcev v Chicagi trn v peti kapitalistom. Temu se ne čudi noben delavec, ki ve, da so v malokaterem mestu širom sveta stavbinski delavci tako dobro strokovno organizirani kakor v Chicagi. Osemurni delavnik je danes v veljavi pri vseh stavbinskih strokah. Tudi večina otrok dela ob sobotah le do pol dne. Tudi plače so šle povsod kvišku. Od zadnjega izpisa pa do danes so bili skoraj brez izjeme zmagovalci pri vseh štrajkih v stavbinski stroki le delavci, kadar je šlo za zvišanje plače, skrajšanje delavnika ali za odpravo nepotrebnih šikan v delavnici in na stavbišču.

Da taka strokovna organizacija, ki krajša profit, ne more biti kapitalistom všeč, ni treba dvomiti.

Kapitalisti so skoraj v vseh gospodarskih bojih napram stavbinskim delavcem podlegli. Zgubljali so bitko za bitko in želi poraz za porazom. V vseh bojih so kapitalisti rabili vsakovrstna sredstva proti organiziranim delavcem. Na dostojnost niso gledali nikdar! Vzlic temu so pa organizirane vrste delavcev ostale nepremagljive!

Zdaj grabijo za zadnje sredstvo — pa tudi najgrše in najostudnejše! V zvezi s kapitalističnimi časniki so izumili sredstvo, kakršnega si more izmisliti le satan v peklu. Zaprisedli in zarotili so se, da s podkupljenimi pričami spravijo nekaj unijskih odbornikov na vislice.

Profesionalen pretepač in ubijalec Gentleman (po domače Deutsch) je bil ustreljen v neki gostilni. Kasneje je priznal Moss Enright, odbornik za delo unije za vodovodna in parna monerska dela, da je Gentleman ustrelil v silobranu. Gentleman je po izpovedbi Enrighta prvi streljal na njega. Izstrelil je dvakrat, narkar je on (Enright) potegnil samokres in izstrelil vse naboje na njega.

Komaj je izpoved Enrighta prišla v javnost, je kapitalistično časopisje zakričalo: „Enright je po naročilu ubil Gentlemana. Unijski odborniki so dali nalog ubiti Gentlemana. Na vislice ž njimi! Suspendirajmo ustavno zajamčene pravice kakor leta 1886. Kdo so ti odborniki? Na vislice ž njimi!“

Tako je tulila krvičejna kapitalistična svojat v kapitalističnih časniki. Najglasneje med vsemi sta kričala „Examiner“ in „American“, ki sta last znanega Hearsta, ki v svojih umazanih kalifornijskih čunjah piše, da naj pošljejo brata Mc Namara na vislice.

Socialisti nismo prijatelji sile, pa tudi ne zagovarjamo ubojev. To povemo, da nas ne bo kdo zopet razumel narobe, ker je vsled kapita-

lističnega hujskanja afera Enright-Gentleman tako tesno združena z delavstvom, da je v zagovoru organiziranih delavcev le težko ločiti popolnoma osebo od stvari. Mi hočemo v tem zagovoru le dokazati, da organizirani delavci niso v nobenem stiku z nasilno smrtjo Gentlemana, kakor kriče v svet kapitalistični časniki.

Skoraj leto dni preden se je doigrala žalostna igra v gostilni, ki je končala s smrtjo Gentlemana, je divjal boj med čikaškimi kapitalističnimi listi zaradi naročnikov. Kapitalistični listi so najeli profesionalne pretepače in ubijalce, ki so pretepali dečke in pohablence, ki so na stojalih prodajali časnike. Med temi najetimi profesionalnimi pretepači v službi kapitalističnih listov sta bila tudi Gentleman in Enright. Gentleman je bil v službi lista „Examiner“, Enright pa v službi nasprotnega lista „Tribune“. Nominelno so kapitalistični listi te profesionalne pretepače zaposlili kot okrajne agente. Dobivali so visoko plačo. Ustreljeni Gentleman je dobival 35 dolarjev na teden. V tem boju med kapitalističnimi časniki je pa nastalo najbrž smrtno sovraštvo med Enrightom in Gentlemanom, ki je končalo s smrtjo Gentlemana v gostilni.

Lastniki kapitalističnih časnikov so se zbal za svojo kožo, ko so zaznali, da je Enright ustrelil Gentlemana. Razbobljali so v svet, pravzaprav lagali, da je Enright ustrelil Gentlemana radi razpora, ki je med monterji vodovodov in parnih cevi. To priliko so pa takoj porabili tudi kapitalisti. Takoj so se pridružili kapitalističnemu časopisju in z njim soglašali, da organizirani delavci najemajo profesionalne pretepače in ubijalce, da je treba za zgled obesiti nekaj unijskih odbornikov.

Med lastniki kapitalističnih listov in kapitalisti se je završila zarota: s podlim obrekovanjem diskreditirati organizirane delavce, nekaj odbornikov pa spraviti na vislice, kar bi učinkovalo tako na vrste organiziranih delavcev, da bi se pričele rušiti in bi bila kapitalistom igračka dati smrtni sunek delavskim strokovnim organizacijam.

Ali ta načrt kapitalističnih zarotnikov bo težko izvršiti, ker so zarotniki prekmalu prišli s pravo barvo na dan.

Med zaprtimi profesionalnimi pretepači je tudi neki Higgins. Obtožen je, da je naskočil delavce na stavbi Heissen. Temu Higginsu je detektiv Guy Biddinger, ki je v zvezi v ugrabljenjem br. Mc Namara, ponudil 25 tisoč dolarjev in mu zagotovil, da ne bo kaznovan, ako izpove, da je John R. Alpine, podpredsednik ameriške delavske zveze in predsednik vodovodnih monterjev, tudi glava zarotnikov, ki da so zaključili smrt Gentlemana in Altmana.

Higgins je podkupnino odklonil. Komaj je ta vest zagledala beli dan v „Daily Socialist“, je nastala zmešnjava v kapitalističnih vrstah. Poročevalci kapitalističnih listov so kar drli k državnemu pravdniku Waymanu, ki pa ni mogel drugega kot potrditi, da je Higgins res storil omenjeno izjavo. Seveda bo detektiv Biddinger zdaj vso stvar tajil ali se pa izgovarjal, da je bila afera navaden bluf, ki ni imela drugega namena kot Higginsu izvesti izpoved.

Ta boj, ki ga sedaj bijejo ameriške unije s kapitalističnimi zarotniki v Chicagi in na Zapadu, potrjuje staro resnico: Ako hočejo delavci obdržati pridobljene postojanke in uspehe, ne zadostuje, da so organizirani le strokovno, to je v unijah. Delavci morajo biti predvsem organizirani politično v socialistični stranki.

Proletarec.

NOVICE.

Mobilizacija Črne gore.

Črnogorska vlada je naznanila zunanjim državam, da bo dne 15. julija mobilizirala del svoje armade in poslala sedem tisoč mož na turško mejo. Ne da se tajiti, da je postal položaj na Balkanu s tem mnogo resnejši in da lahko nastanejo iz tega koraka usodopolne posledice. Mobilizacija črnogorske armade sama po sebi ne bi bila preveč tragična. Časi so se zelo izpremenili in tudi če bi bili Črnogorci dobesedno in brez izjeme taki izredni junaki, za kakršne jih slavi njihova pesem, bi sama osebnahrabrost ne zadostovala za vojno s toliko večjo armado, kakor jo ima Turčija. Car batjuška je sicer tupatam pomagal tudi z orožjem in Črnogora ima danes pač nekoliko modernih pušk in topov. Ali pri modernem orožju je število vendar veliko večjega pomena kakor v časih handžara in gladke pištole. To vedo prav gotovo tudi v Črnogori, kjer gotovo ne morejo imeti namena, da bi se sami spuščali v boj s Turčijo.

Kritičen pa je položaj zaradi tega, ker se ne ve, kaj pravzaprav namerava Črnogora s svojo mobilizacijo. O podobnih korakih se je zadnji čas že večkrat govorilo. Ko je Rusija posredovala zaradi Albanije pri turški vladi in ko je pozneje Avstrija sledila ruskemu primeru, se je oglašala tudi Črna gora s pritožbami zaradi škode, ki jo ima vsled arbanaske vstaje in zaradi bežanja vstašev čez mejo. Ko je potem Turčija pozvala Arbanase, naj se podvržejo in njihove begunce, naj se vrnejo v Albanijo, se je Črna gora oglasila, da bo zahtevala od Turčije precej visoko odškodnino za stroške, ki jih je imela z begunci.

Iz turških vladnih krogov je takoj prišel odmev, da ni o tem niti govora in da Turki ne bodo plačali niti vinarja. O kakšni ofiциalni zahtevi se potem ni slišalo nič. Pač pa so se jeli širiti glasovi o nameravani mobilizaciji. Na drugi strani pa so se množile turške pritožbe, da Črna gora zadržuje begunce in jim daje potuho in da bi se Malisori gotovo podvrgli, če bi jih Črna gora na tihem ne hujskala. Napetost med Črno goro in Turčijo se je povečevala. Začelo se je že brzojavljati, da je narod v Črni gori silno razburjen in da zahteva vojno. V Cetinju so dajali poslanikom tolažilne izjave in delali pomirjevalne obljube, ali ko so se začele posamezne vstaške čete gibati tudi po drugih krajih Turčije, so se množile tudi nemirne vesti iz Črne gore. Kot poseben poslanik kralja Nikole se je bil odpeljal Miušković v Peterburg k ruskemu Nikoliju prosit za podporo Rusije. Vrnil se je brez uspeha. Tudi Avstrija je baje sporočila na Cetinje, da ne bo genila z mezinem za obrambo Črne gore, če bi ta izzvala vojno s Turčijo.

Zdaj pa Črna gora vendar mobilizira. Posebno težavna ni ta operacija, zakaj vsak Črnogorec ima svoje orožje doma, dežela ni velika in 7000 mož je kmalu skupaj. Ali kaj nameravajo na Cetinju?

V Berlinu tolmajo črnogorski korak mirno in mislijo, da hoče Črna gora zasesti mejo, da prepreči uhajanje arbanaskih vstašev na svoja tla. To bi bila pravzaprav pomoč Turčiji, ki bi z veliko pod poveljstvom Torgut-paše zbrano vojaško močjo kmalu pobila vstaše, če se ne bi mogli umikati v Črno goro.

Ali mobilizacija ima lahko drugačen namen. Ena zadnjih vesti iz Carigrada je pravila, da je dobil Torgut-paša povelje, naj brezobzirno zasleduje ubežne vstaše tudi čez črno-

gorsko mejo. Ta ukaz seveda ni prijazen Črni gori. Lahko se torej tudi smatra, da zasede Črna gora svojo mejo, da prepreči prestop turških čet. V tem slučaju bi bil obmejen boj neizogiben, ako poizkusijo Turki res loviti Arbanase čez mejo. Kaj se izleže iz takega obmejnega boja, je pa še zelo negotovno. Mogoče par ne posebno pomembnih spopadov, mogoče pa tudi požar na celim Balkanu. In mogoče, da mislijo na Cetinju sploh na kaj takega.

Zakaj za Turke je položaj po vsej državi nezanesljiv. Pojavljanje bolgarskih čet kaže, da se tudi v Makedoniji še veeno upa, da pride pravi trenotek za nove boje. Ob grški meji je vedno nekoliko nemirno. Mladoturški režim ni nikjer dosegel tistih uspehov, ki jih je želel. Vrhutega nima Turčija vse svoje vojaške moči doma, zakaj tudi arabska vstaja še ni končana in še zadnje čase je morala vlada pošiljati čete v Jemen.

Zato postanejo strelci na črnogorski meji lahko signali za dogodke, ki razpihajo plamen po vsem Balkanu. In zato je črnogorska mobilizacija, ki bi drugače malokoga vznemirjala, v teh razmerah stvar, ki zahteva jako resno pozornost.

V Parizu so doslej mirni in pravijo, da Francija ne stori nobenih korakov, dokler se ne vmeša kakšna druga država v črnogorsko-turški spor. Vsekakor torej smatrajo tam mobilizacijo za posledico spora. Kako dolgo pa se druga država ne bode vmešavala, je tudi vprašanje, ker je nagnenje za vmešavanje v nekatere glavnih mestih Evrope precej veliko.

* **Prestolni govor**, s katerim se otvori državni zbor, bo baje zelo kratek. V vprašanju narodne sprave, upravne reforme in razmerja z Ogrsko bo kot nekako nadaljevanje prestolnega govora iz leta 1907. Nadalje bo naglašal brambno predlogo in finančno reformo, ki ju ima rešiti državni zbor.

* **Knez Thun**, ki je imel zadnje dni nujne konference z nekaterimi češkimi in nemškimi voditelji, se je pripeljal na Dunaj, da poroča vladi o svojem uspehu.

* **Češki deželni zbor** se ima sklicati meseca decembra, ker bo državni zbor najbrže že meseca septembra zopet zboroval.

* **Za predsednika gosposke zbornice** je cesar imenoval kneza Alfreda Windischgrätz a, za 1. podpredsednika tajnega svetnika Maksa kneza Fürstenberga, za drugega kneza Aloja Schönburg-Hartensteina.

* **Grof Khuen o volilni reformi na Ogrskem**. Med viharim ugovarjanjem skrajne levice je ministrski predsednik grof Khuen podal naslednjo izjavo o volilni reformi: „Da je volilna reforma nujna, o tem so vse stranke poslanske zbornice edine. Gre le za to, kdaj in kako se reforma izvede. S tem, da sem doslej zelo previdno opisoval vsebino zakonskega načrta o volilni reformi, sem hotel le označiti važnost tega vprašanja. Ko bodo podani vsi predpogoji in ko bodo izdelani vsi podatki ljudskega štetja, bo naša prva naloga, da se pečamo s tem velikim vprašanjem. Dokler nam ti podatki niso na razpolago, bi bil neodpustljiv greh, da se lotimo tega vprašanja. Volilne reforme pa ne gre vezati z brambno reformo; vsako je treba posebej presoditi in posebej rešiti. Ker vem, da se v šestdesetih letih volilna pravica ni bistveno nič izpremenila in da stvar zahteva nujno rešitev, upam, da se bo zbornica lahko v ne predolgem času pečala za volilno predlogo. „V kratkem času“, kedar bodo ustvarjeni vsi predpogoji — tako

LISTEK.

Katoliški svetovni nazor.*)

Katolicizem je, kakor vemo vsi, zgodovinsko razvita oblika krščanstva. Vzel je gotove elemente iz prvotnega krščanstva in jih je samostojno dalje razvil; tekom stoletij je preživel celo vrsto razvojnih stopinj in je našel svoj konec v današnjem ultramontanskem katolicizmu.

Predpostaviti se mora, da imamo opraviti z enim velikih krščanskih verskih sistemov in da se tukaj, kakor pri vsakem višje razvitem verskem sistemu lahko razločijo istiri glavne stavki: Pojm o bogu, svetovna slika, kult in morala. Od njih se mora zopet razločevati zunanja organizacija ali ustava one družbe, ki si izbere negovanje kake vere za svojo dolžnost. Take družbe na krščanskih tleh imenujemo po navadi cerkve. In da vpliva na njih organizacijo verski sistem v mnogih točkah, je jasno. Toda predvsem se hočemo držati tistih glavnih sestavin verskega sistema samega, ki si jih seveda teoretično lahko mislimo ločene, ker imajo v praksi mnogotere vezi.

Menda v splošnem lahko predpostavljamo za znano, da je vzelo krščanstvo temeljne elemente svojega pojma o bogu od judovstva.

Pojm božanstva pri živih je označen s tremi bistvenimi značajnimi potezami: Monoteističen¹ je, antropomorf² in nacionalen. Poglejmo na kratko, kaj je postalo v katoliški cerkvi iz teh znakov.

Ortodoksnemu³ židovstvu je veljal stavek: „Slušaj, Izrael, gospod naš bog je edinstven bog“ (5. Mojz 6, 4) za najvišjo versko resnico. Ponosno se je bahalo napram poganom s svojim monoteizmom. Krščanstvo mu je začetkoma sledilo v tem (Mark. 12, 19). Toda že tekom prvih stoletij svojega obstanka je krščanska cerkev „edinstvenega boga“ spremenila v „trojno enega boga“, ki se, kakor je znano, sestavlja iz božanskih oseb očeta, sina in svetega duha. Z dolgimi teološkimi prepiri, ob katerih se je izvršila sprememba, se nam tukaj naravno ni treba pečati, kakor tudi ne z razmotiranjem nauka, da so tri medsebojno resnično ločene osebe vendar en bog, kar označuje rimski katekizem sam kot nerazumljivo skrivnost.

Važno pa je za razumevanje vsega razvoja, da se je s povzdigo — po evangelijskih poročilih v zgodovinski dobi živečega in delujočega — človeka Jezusa na drugo božansko osebo nastopila pot, po kateri je bilo treba korakati dalje, da se dobi cel Olimp, ki se je razlikoval od staropoganskega samo po svoji krščanski barvi. Če je ustanovitelj krščanstva postal bog, je bilo vabljivo, povzdigniti tudi

tiste, ki so imeli z njim bližje zveze, nad njihavo človeštva.

Tudi se ne sme prezreti, da so razne praktične potrebe silile na tako ravnanje. Na svojem osvojevalnem pohodu po svetu je našlo krščanstvo povsod po deželi in po mestih tempelne in bogocastne prostore malih poganskih lokalnih in varstvenih bogov, ki so imeli pomen pač samo za gotove okraje, kjer pa so bili narodu prirastli k sreči in so se tudi častili s poljudnimi slovesnostmi in šegami. Ni bilo misliti, da bi se dalo iztebiti to. Kdor hoče pridobivati, se mora znati tudi prilagoditi. Krščanstvo se je kmalu vživelo v to vlogo. Iz poganskega boga je postal krščanski svetnik; stare slovesnosti in narodu priljubljene šege so obstale s krščanskimi imeni.

Ker so si predstavljali boga liki zemeljskega kralja kot najvišjega vladarja v nebeskem carstvu, ni bilo težko obdati ga tudi s tropom služočih duhov ali poslov, za kar ni bilo treba nič drugega, kakor povzeti nauk o polbožanskih posredovalcih med nebom in zemljo iz prastare verske predaje.

Popolnoma v tem zmislu vidimo približno izza petega stoletja po Kristusu, da prevzme Jezusova mati Marija vlogo nebeske kraljice in zastopa takorekoč ženski element v krščanski božanski ideji.⁴ Nadalje vidimo okoli Boga

* Izrasti današnjega Marijinega češčenja se splošno znani in se je o njih že čisto razpravljalo. Prim. n. pr. sledeči teološki nazor: „Marija je imela svobodno rabo razuma že preden je uzrla luč sveta, v telesu svoje matere Ane. Verjeti smemo, da je še neporojena že mnogo več vedela o Bogu in o drugem svetu, o člove-

zbrane Kristusove apostelne, preroke starega in novega zakona, neomejeno vrsto svetnikov, legije angeljev. Neomejeno imenujemo vrsto svetnikov zato, ker ima po katoliškem nazoru najvišja cerkvena moč pravico, ob vsakem času imenovati nove svetnike in jih prezentirati Bogu, da jih sprejme brez ugovora.

Da se prikaže natančni zmisel cerkvenega nauka, se mora seveda povdariti, da ni smatrati ne Marije, kakor tudi ne angeljev in svetnikov za prava božanstva. Že drugi splošni koncil v Niceju (787) je določil, da gre božansko oboževanje samo troedinemu bogu. podobno Kristusa, device, angeljev in svetnikov pa je častiti samo s poljubi, poklekovanjem, prižigom sveč in kadilom.

Toda v vsaki veri se mora dobro ločiti teologija in versko življenje. Ne prvo, ampak drugo odločuje praktično. In v tem zmislu se lahko mirno trdi, da je katolicizem samo v teoriji monoteistična vera, v praktičnem izvrševanju in v ljudskem pojmovanju pa je na tak način vdan mnogobožstvu, ki ga je komaj presegalo nekoč tako močno pobijano poganstvo.

kovem cilju in koncu, o sredstvih za dosego cilja, kakor najvišji duhovi po dolgoletnem razmišljanju, študiranju in molitvi. (G. Freund: Marienverehrung. Prim. „Theologisch-praktische Monatschrift“, Juni 1907.) V „Kultur der Gegenwart“ piše katoliški teolog profesor Pohle: Razni nauki o Mariji, bolj navajeni od napačnega čuvstvovanja, kakor pa napolnjeni z znanostjo, ne govore vedno takega jezika, ki bi jasno pokazal enotnost in nepremakljivost posredovalnega mesta boga-človeka, tako da je lahko sum zadel krščanstvo, da postavlja priprošno moč matere z vsegamočnostjo sinov v eno vrsto.

*) Iz nezaplenjenega dela W a h r m u n d o v e brošure „Katoliški svetovni nazor in svobodna znanost“.

¹ Monoteizem — vera v enega boga.

² Antropomorf — človeku podoben.

³ Pravovernemu, strogo vernemu.

se izgovarja ogrska klika že šest let in s temi lažljivimi besedami pokriva še nadaljno zavlačevanje volilne reforme.

*** Nebeška kupčija.** Ko smo bili majhni, so nas učili, da pride prej velblod skozi šivankino uho kakor bogatin v nebesa. Če pa opazujemo, kako je pri nebeških agenturah, se nam vtihotaplja dvom v srce. Zakaj praksa kaže, šda je za višje šarže na drugem svetu treba že precej polne mošnje. Na dan prihajajo zdaj računi o imenovanju „device orleanske“ za svetnico in tem računom moramo verjeti, ker jim tudi v Vatikanu ne oporekajo. Ti računi kažejo, da je tako imenovanje zelo draga reč. Za posvečenje device orleanske je dal že Piju IX. škof Diplon 300.000 kron. Njegov naslednik kardinal Coult je dal Leonu XIII 160.000 K. kneginja d' Estigouac 260.000 K, orleanska škofija 180.000 K, angleški katoličani so nabrali 200.000 K. To je znašalo skupaj „za prve priprave“ 1.100.000 kron. Potem so veljali dokazi resničnosti čudežev 2000 K, proces o čudežih 12.000 K, dekret za ta proces 1000 K, nadaljevanje priprav 2000 K, stroški za sveto kongregacijo 3000 K, ceremonije pri razglasitvi svetosti 100.000 K, razni izdatki 50.000 K. Skupaj s prvimi stroški 1.270.000 K. Povrh so prišli še postranski izdatki: za okrasitev cerkve Sv. Petra 150.000, za papežev prestol 12.276, za načrte okrasov 8000, sveče za papežovo procesijo 1948, za darove, oltarske okraske itd. 15.715, odškodnina za izposojene predmete 18.000, za uradnike in sluge 16.348. Ta cela vsota znaša 1.492.282 K, torej okroglo skoraj poldrug milijon. Navaden proletarec naj si torej kar izbije iz glave misel, da postane kdaj svetnik.

*** Papež in Hrvati.** Iz Zadra ima reški „Novi List“ sledeče poročilo: „Ko je bila te dni glasovita primadona Ester Mazzoleni, ki je rojena v Šibeniku, pri papežu Piju X., je papež, ko je slišal, da je iz Dalmacije, vzkliknil: „Siate Dalmati, giammai Croati!“ (Vi ste Dalmatinci, nikdar pa ne Hrvati). To je pripovedoval dne 25. junija v zaderski čitalnici vpokojeni namestnikski podpredsednik Tončič, ki je bil v času audience v Rimu. Pri tem pogovoru so bili navzoči dvorni svetnik Novaković, gimnazijska ravnateljica Kušar in Brajković, svetnik Milanović in zobozdravnik dr. Neumayer. In to naj bi bil nepristranski papež za vse katoliške narode.“ — Tako se čudi „Novi List“. Mi pa se nič ne čudimo, ker že davno ni tajnost, da je Pij X. fanatičen italijanski nacionalist in iredentist.

*** Italijanska vlada je vrgla zavarovalni monopol za plot.** Giolitti je z velikimi besedami napovedal državni monopol za življensko zavarovanje klavarno na klin obesil. V soglasju z njim in s trgovskim ministrom Nitijem je vložil posl. Bertolini izpreminjevalni predlog, ki popolnoma obstriže monopol državne življenske zavarovalnice. Monopol bo obsegal le zavarovalne pogodbe za vsote izpod 15.000 lir in za letne rente izpod 1500 lir; za večje zavarovalne pogodbe pa ostane lepo vse pri starem in bogati plen si bodo še znanprej delile privatne družbe. Ampak tudi za male zavarovalne pogodbe se uvede šestletna prehodna doba, tekem katere bodo zasebne družbe sklepale zavarovalne pogodbe mirno naprej. Žalostno izdajstvo vlade, ki je podlegla kapitalu in njegovim pomočnikom, je izzvalo med poslanci skrajne levice, zlasti med socialisti, silno ogorčenje. Kdor je opazoval kapitalistično gonje proti zavarovalnemu monopolu, ni mogel biti niti trenotek v dvomeh, da se bo meščanska vlada in meščanska večina italijanskega parlamenta — kakor zmerom in povsod — pokorno udala povsem kapitalistov.

*** Srbska kriza** še ni rešena. Milovanović, ki je bil poklican z Dunaja, ima nalog, da se pogaja s strankami, pa še ni dosegel uspeha. Staroradikalci so že sklenili, da ne sprejmejo nobenega kompromisa več z mlado-

radikalci in da bodo zahtevali čisto staroradikalno vlado. „Tribuna“ pa javlja, da predlagajo zopet Nikolića za predsednika kabineta, v katerem bi Vesnić, Spalajković in Ristić dobili portfelje.

*** Zopet samonumr zaradi stanovanjske bede.** Na Dunaju se je zastupila 46letna delavčeva žena, ker je ostala s svojo rodbino brez strehe. Staro stanovanje je morala zapustiti, novega stanovanja pa ni mogla nikjer dobiti zaradi petih otrok. V divjem obupu je pila esenco za pripravljanje luga. Nesrečno so prepeljali v bolnico in je malo upanja, da okreva. To je v zadnjem tednu tretji slučaj, ki ga imajo dunajski hišni posestniki s svojim nekrščanskim vedenjem na vesti.

*** Kancelijski šimelj.** Dunajski magistratni uradnik Karafiat se je pred tednom ubil na planinah. Ker pa je pri tej neprijetnosti pozabil svojo smrt naznaniti dunajskemu magistratu, je izšel v uradnem listu naslednji poziv: Gotthard Karafiat, mestni kancelist, je brez dopusta dalj časa iz urada odsoten; zato se v smislu § 24. službene pragmatike poziva, da se nemudoma vrne na svoje službeno mesto, sicer bo po preteku 6 tednov iz službe odpuščen. Dunaj, dne itd. — Če Karafiat v šestih tednih ne vstane od mrtvih, je ob službo! Po § 24.!

*** Izposojevanje žen.** Policijski nadzornik Jennings iz severozapadne Kanade je poslal deželni vladi v Ottawi poročilo o svojem delovanju; obširno poroča o „izposojevanju žen“, ki med kognecloškimi Eskimaki prav močno cvete. Za neznamen znesek — navadno za nekaj moke, čaja ali žganja — posojujejo ribičem, ki prihajajo po leti na njih obrežje, svoje žene. Jennings se je posvetoval s škofom iz Yukona o odpravi te navade, ali škof mu je svetoval, da naj bo oprezen, ker je ta običaj trdno ukoreninjen in tvori za celo vrsto Eskimakov — pogoj za obstanek.

Ljubljana in Kranjsko.

— „Slovenski Narod“ nas poučuje, da smo popolnoma napačno razumeli njegov članek o bodoči taktiki Slovencev. „Narodu“ se ni baje niti sanjalo, da naj bi šli liberalci s klerikalci v zvezo in da naj bi se pri tem izločila ona vprašanja, ki niso vseh dr. Šusteršiču. „Slov. Nar.“ trdi, da je ravno narobe. Ker nimamo v uredništvu nobenega nezmožljivega papeža, smo šli pa smo še enkrat prečitali tisti članek. Ali vse zaman; vtisk je ostal neizpremenjen. Toda da ne bo „Narod“ mislil, da smo nalašč iskali tak vtisk, mu lahko zapupamo, da smo privatno govorili z nekaterimi liberalci, ki so vajeni čitati „Slov. Nar.“, pa so nam pritrdili, da so imeli natančno tak vtisk kakor mi. Tudi njim se je zdelo, da se preludira novo sloglo s klerikalci in navaja to, da je za tako sloglo treba zapostaviti vprašanja, hi bi dražila klerikalce. „Narod“ pa tudi ne more trditi, da bi bilo to kaj nezaslišane pri liberalcih. Hribarjeva politika v državnem zboru je bila pač taka, da je na Dunaju zatajil ves protiklerikalizem in reverz, ki ga je bil podpisal dalmatinskim klerikalom, se ne da utajiti. Kljub temu mu je vodstvo liberalne stranke neprenehoma izrekalo zaupanje. Zato je vsaka liberalna beseda o slogi sumljiva in „Narod“ se ne sme prav nič čuditi, če se je njegov članek povsod razlagal tako, kakor smo ga razlagali mi.

— **Ljubljansko deželno sodišče** je potrdilo konfiskacijo „Zarje“ zaradi notic iz Idrije in Trsta, češ da je opraviti z objektivnimi znaki pregreška po § 302. kaz. zak. Nas seveda ni prepričalo in dasi poznamo prožnost tega in še nekaterih drugih zakonov, se vendar ne moremo povzpeti do spoznanja, da smo kalili javni red in mir. Ali gospodje sodniki mislijo s svojimi glavami, mi pa s svojimi, je že tako, da gredo naši nazori narazen. Toda

demonov na razpolago. „Njih glavar se imenuje Lucifer ali Satan“, pravi rimski enotni katekizem dobesedno.

Da stopijo ljudje lahko s hudičem v zvezo, da sprejemajo od njega čarovniške moči, da po njem lahko koristijo in škodijo in podobno, je dokazano ne le od uglednih katoliških teologov, temveč tudi nešteto krat s priznanimi trpinčenji v čarovniških procesih.

Brez ugovora pa je to zopet v najnovejšem času dokazal pater Avrelian iz vendiškega samostana, ki je po dovoljenju avgsburškega in eichstättskega škofa dne 13. in 14. julija 1891 z lastno roko „izgnal“ hudiča iz obsedenega dečka in vložil „avtentično poročilo“ o vsem dogodku dne 15. avgusta 1891 v samostanskem arhivu. Tam pravi pater Avrelian med drugim doslovno: „Kdor bi hotel tajiti obsedenost v naših dneh, bi s tem priznal, da se je v zmoti odvrnil od nauka katoliške cerkve.“

Kako se vjema po tem nauku hudičeva moč nad človekom in sploh njegovo očitno gospodstvo na svetu z zatirjanjem monoteizmom in z neomejeno vsegamogočnostjo dobrotnega in pravičnega Boga, je vprašanje, na katero pač lahko odgovarja teološka školastika, žal pa da ne zdravi razum. Sreča, da njega na tem polju sploh nič ne potrebujemo.

celo nazori imajo svoje meje in če že zatajimo svoje mnenje in se postavimo na stališče gospodov sodnikov, nam ostane njih pravorek še vedno nepomljiv. Ne moremo namreč nikakor in nikakor razumeti, kako je moglo sodišče potrditi konfiskacijo v polnem obsegu. Naj mislijo o „bojkotu“, kakor že znajo, vendar ne morejo trditi, da je v obeh noticah od začetka do konca s a m b o j k o t. V idrijski notici je n. pr. našeta vrsta obrtnikov, ki se priporočajo delavcem v prvi vrsti. In ta del notice je mnogo večji od tistega, v katerem smatra sodišče bojkot. Zakaj so gospodje sodniki potrdili tudi zaplenbo tega dela? Prav tako je tudi s tržaško notico. Kdo bi nam razložil to neumevnost? Sodniki si niso belili glavi s tem. Mogoče da so bili tisti dan že siti vseh obravnav in juridičnih razlaganj. Ali nam to ne mora biti vseeno, zakaj če bi imela obveljati ta praksa, nam lahko prihodnjič zaplenijo kar cel list zaradi ene notice, ki se jim zdi v navzkrižju s § 302. Če pa to ne gre, tedaj pa tudi ne gre, da se v posameznih noticah konfiscirajo celi stavki ki očitno nimajo kaj opraviti s kazenskimi zakonom. Pravzaprav bi moral zdaj gospod državni pravdnik storiti korake, da bi generalna prokuratura vložila ničnostno pritožbo za varstvo zakona.

— **Nov brzovlak med Dunajem in Ljubljano.** Zaradi močnega prometa v dobi potovalne sesije vozi med Dunajem in Ljubljano posebni brzovlak južne železnice, kateri se zaradi ugodnega časa potujočemu občinstvu toplo priporoča. Odhod z Dunaja ob 8. uri 35 min. dopoldne, prihod v Ljubljano ob 5. uri 21 min. popoldne, le počenši od 29. junija do vstevšega 18. julija in od 3. septembra do vstevši 17. septembra, vsaki dan. Odhod iz Ljubljane ob 10. uri 45 min. dopoldne, prihod na Dunaj ob 8. uri 5 min. zvečer, le od 30. junija do 19. julija in od 4. septembra do vstevši 18. septembra t. l. vsaki dan. — Posebno ugodna zveza proti Dunaju je tudi z osebnim vlakom št. 40 iz Ljubljane ob 7. uri 22 min. zjutraj, prihod v Maribor ob 11. uri 30 min. dopoldne. Prestop v koroški brzovlak. Odhod iz Maribora ob 12. uri 21 min. popoldne, prihod na Dunaj ob 5. uri 40 min. popoldne. Ugodna prilika za obed v Mariboru.

— **Povečanje mestne vodovodne zajemalnice v Klečah** je dogotovljeno. Povečalo se je kotlišče, v katerem se je postavil četrti parni kotli. Poleg prejšnje strojnice se je sezidalo novo poslopje za dva parna stroja s črpalkami. Tekom prošle zime in pomladi se je postavil novi parni stroj za 120 konjskih sil s črpalkami, ki bodo mogle dovajati v mesto 6000 do 9000 kubičnih metrov vode na dan. Nove črpalke stoje 22 m globoko v lansko leto sezidanem betonskem vodnjaku, ki ima 650 m svetlobe. Tudi ta novi vodnjak je 20 m pod zemljo zvezan po rovu s prejšnjimi štirimi vodnjaki. V rovu so položene sesalne cevi do vseh 5 vodnjakov. Posamezni vodnjaki so od 37 do 41 metrov globoki, medtem ko je gladina talne vode povprečno 2350 m pod površjem. Sedaj, ko se preiskušajo nove črpalke, se lahko pripeti, da bo morebiti tu in tam blizu glavnih cevij voda včasih malo kalna, kar naj občinstva ne vznemirja.

— **Tuljski promet v Ljubljani.** Junija se je ustavilo v Ljubljani 5880 tuljcev, za 244 manj kot v maju in za 996 več kot v juniju lanskega leta. Iz Kranjskega je bilo 1301, iz ostalih slovenskih pokrajin 1096, z Dunaja 1152, iz sudetskih dežel 321, iz ostalih avstrijskih dežel 1058, iz Ogrskega 137, iz Hrvaškega 332, iz Bosne-Hercegovine 76, iz Nemčije 126, iz Italije 98, iz Rusije 4, iz Anglije 6, iz Francije 9, iz balkanskih dežel 55, iz Rumunije 2, iz ostalih evropskih dežel 50, iz Severne Amerike 48, iz ostale Amerike 2 in iz Azije, Afrike in Avstralije 7 tuljcev.

— **Nova velika stavba v Ljubljani.** Deželni odbor je kupil stavbišče stavbinske družbe Union in g. Verovška nasproti deželniemu sodišču. Ondi se bo zgradilo veliko poslopje za deželno banko, za obrtnopospeševalni urad, trgovsko šolo, zadrudni urad itd.

— **Prijetna, a nevarna vožnja.** Ob košnji imajo ljudje navado, da se na visoko naloženem vozu peljejo domov. V Wolfovi ulici je snoči zdrknil nek voznik s senenega voza ter se zapel med vprego. K sreči se je vjel za oje, kar ga je rešilo gotovo težke telesne poškodbe. Na Marijinem trgu so konje ustavili ter rešili voznika iz nevarne situacije.

— **Nesreča s puško.** Jože Marinčič, Kotarjev hlapec na Železnem pri Dobrušcu, se je hotel 2. t. m. zabavati s streljanjem. Vzel je nabasano puško, da bi streljal vrane. Ker mu pa vrane niso hotele priti na muho, je prijel puško za cev, hoteč jo spraviti v grm. Medtem se je puška sprožila in mu ves izstrelak poglala v levo pazduho. Prepeljali so ga v kandijsko bolnišnico, kjer mu je primarij dr. Buh odstranil svinčenke in kose razstreljenega rebra. Upati je, da ozdravi.

— **Ustreljen od divjih lovcev.** Pri knezu Lichtensteinu uslužbenega gozdnega elera g. Kobenterja, sina posestnika Ivana Kobenterja v Celovcu, so v noči 3. t. m. ustrelili v kranjskem lovskem revirju kneza divji

lovci. Na Jesenicah so prijeli enega izmed divjih lovecev.

— **Vlom Dne 18. t. m.** je bilo v Konju pri Litiji vlomljeno v stanovanje posestnice Frančiške Orehkove, kateri je bila ukradena srebrna žepna ura z verzičico, vredna 33 K, in 10 K vredni čevlji. Tat je svoje čevlje popustil k lastni nesreči kar na licu mesta in odšel. Ker je pa orožnik storilec, kateri je še neko drugo kazen obsedel in takoj potem prišel k Orehkovi vlomiti, še od poznal njegove čevlje in posrdil, da so tam puščene storilčeve. Vlomilec je sicer neznan kam odšel, a ker so vse njegove personalije znane, je upati, da kmalu pride v roko pravice.

Trst.

— **Strankino zborovanje** mestnih in okoličanskih sodrugov bo v nedeljo 9. t. m. ob 9. dopoldne v „Delavskem domu“ v Trstu. Sodrugi, pridite vsi!

— **Izlet v Ljubljano** bo tedaj v nedeljo 6. avgusta. Kdaj odide vlak iz Trsta in kdaj iz Ljubljane ter program izleta objavimo pravočasno. Za danes bodi samo povedano, da vsak, kdor se hoče izleta udeležiti, mora plačati vpisnino, ki znaša 1 krono. Voznina znaša za tja in nazaj 5 K 80 vin. Samo tisti, ki se bodo lahko s posebno izkaznico izkazali, da so vplačali vpisnino, se bodo smeli pridružiti izletu. Vstopnine sprejema za sedaj v Trstu sodrug Vaupotič v „Delavskem domu“, v Nabrežini pa sodrug Frandolič. Ker je zanimanje za izlet veliko tudi med okoličanskimi sodrugi, se bo poskrbelo, da bodo sprejemala pristopnino tudi naša izobraževalna društva v okolici. Sedaj pa sprejemajo vpisnine v okolici za to določeni zaupniki. Sodrugom pa polagamo na srce, naj poskrbe, da bo udeležba velika in častna.

— **Protisocialistične pridige.** Tudi v naši okolici začenja proti socialni demokraciji pravcena gonja. In gonje se poleg narodnjakov udeležujejo tudi naši takozvani dušni pastirji po prižnicah. Tak vroč sovražnik socialne demokracije je duhovni človek na Katinari, don Stržinar. Na prižnici uči sovraštvo do socialističnih delavcev in žene ščuva proti možem, ki so organizirani. Pri tem imajo klerikalni gospodje dvojen namen. Pripravljati teren za svojo stranko in pridobivati si simpatije narodnjakov, o katerih je znano, da so nedosegljivi sovražniki naši. Pa je zaradi tega razumljivo, da je narodnjakom taka gonja proti socializmu vseh in čisto gotovo je, da ne bodo narodnjaki mignili niti z mezinem zoper nastopajoči klerikalizem. Nastopali pa bomo mi, zakaj naša človeška dolžnost je, da preprečimo ugnezditev te srednjeveške zalege med naše delavstvo. Okoličanskim sodrugom pa priporočamo, da nam naznanijo vsak slučaj gonje proti nam na prižnicah. Zakaj povsod bo treba na tako gonjo energično odgovoriti, bodi si da prihaja iz vrst klerikalizma ali pa iz žalostne „sloge“. Kvišku srca in na delo!

— **Zabavni odsek društva „Ljudski oder“ v Trstu** si je nabavil igro šah. V ta namen so darovali sledeči člani: Poženel W. 1 K, Peček Ivan, Toplak K., Gruden L., Regent I., Srebernič A. po 50 vin.; Novak A., Bratina J., po 40 vin.; Regent Fany, Ferer N. po 30 vin.; Vrabeč Vinko 22 vin.; Regent Marija, Golosch R., Vrabeč Drago, Fatur I., Petrič J. po 20 vin.; Čermelj J., Vrabeč Vinko, Vavpotič A. po 10 vin.; Vavpotič 26 vin in Mešek 20 vin. Vsem darovalcem izrekamo tem potom zahvalo. Tako ima sedaj društvo tudi to lepo igro, ki se je člani vsak večer poslužujejo.

— **Umor.** V Barkovljah stanuje 7 bratov Rivoli v vili Našič, ki imajo vsi fjakarska podjetja. Podjetje je vodil najstarejši brat Henrik. Dva mlajša brata pa sta bila huda pijanca. Ko je včeraj Henrik pregledal fjakarska stojišča in našel ta dva brata pijana, je prišlo doma zaradi tega do hudega prepira in pretepa. Mlajša dva brata, Josip in Emil, sta se lotila tudi Henrikove žene in jo pretepala tako, da sta jo ubila. Tudi brata Henrika sta smrtno nevarno ranila. Oba morilca so aretirali.

Goriško.

— **V Nabrežini** se vrši dne 9. julija ob 10. uri dopoldne shod zaupnikov s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo državnozbornskega kandidata. 2. Poročilo posameznih zaupnikov krajnih organizacij. 3. Sestava okrajne organizacije. 4. Volitev izvrševalnega odbora okrajne organizacije. 5. Slučajnosti. — Na shodu imajo glas vabljeni zaupniki, vabijo pa se zaradi važnosti shoda vsi prijatelji delavske organizacije.

Istra.

— **Izlet na Sušak.** Iz Opatije nam pišejo: Organizirani delavci iz Voloske in Opatije prirede v nedeljo dne 9. t. m. s svojim tamburaškim zborom izlet na Sušak. Parnik „Petar Zrinjski“ odhaja iz Opatije ob 2. popoldne. Na Sušaku je delavska veselica v hotelu „Klotilde pečine“ s koncertom, plesom in drugimi priredbami. Tudi na ladji igra tamburaški zbor. Povratek ob 11. zvečer. Vstopnice po 40 vin. se dobivajo pri zaupnikih. Pri blagajni znaša vstopnina 50 vin. Delavci iz Opatije in Voloske so vabljeni, da se udeležijo tega

* Dual — dvojina, tukaj — vera v dvojno božanstvo.

* Bousset: Vera židovstva v dobi novega zakona. Str. 326.

Naročajte, ponudite, zahtevajte in pijte samo Tolstovrško slatino,
ki je edina slovenska ter najboljša zdravilna in namizna kislata voda. Od vsakega zaboja plača podjetje v narodne namene in organizacije 20 v, kamor naročnik določi.
Naslov: Tolstovrška slatina, pošta Guštanj, Koroško, kjer je tudi gostilna, letovišče in prenočišče. **Svoji k svojim!**

izleta v čim večjem številu. Čisti dobiček gre za dobrodelen namen.

Štajersko.

— Celje. V našem mestu in okolici je lepo število organiziranih delavcev, ki so prevedno tarnali, da je naše strankino časopisje premalo razvito in da se tudi zato organizacija ne more razvijati. Sodrugi! Zdej tega ni več, ker imamo časopis „Zarja“, ki izhaja vsak dan. Samo storiti je treba svojo dolžnost, zraven pa za list agitirati, kakor delajo nemški sodrugi za svoj „Arbeiterwille“. Pri nas bi „Zarja“ lahko imela najmanj 100 naročnikov. Ena krona, 50 vin, na mesec je tako majhna svota, da lahko vsak delavec postane naročnik „Zarje“. Pa tudi dopisovati je treba listu, ker en sam zaupnik ne more vsega. Kdor želi natančnejši navodil, naj stopi k soodr. Marnu. Sodrugi, na delo, da se tudi med slovenskim delavstvom na Štajerskem razširi socialistična misel!

ZADNJE VESTI.

Iz kluba nemških socialističnih demokratov.

Dunaj, 6. julija. Klub nemških socialističnih demokratov se je danes konstituiral, določil svoj opravilnik in izvolil v načelstvo sledeče sodrugi: Adlerja, Pernerstorferja, Seitzja, Rennerja, Schuhmeierja, Seligerja, Schäferja, Reselna in Rieseja; za blagajnika sodruga Smitka in Reifmüllerja. — Klub je sklenil, k svojim sejem vabiti glavnega urednika strankinega glasila. Načelstvu je naročil, da se pogaja s socialnodemokratskimi klubi drugih narodnosti o načinu parlamentarnega sodelovanja. Po daljši politični razpravi je klub sklenil v prvih sejah vložiti naslednje predloge: predlog na obtožbo Bienerthovega kabineta zaradi protustavne zlorabe § 14, predlog za tehnično premembo volilnega reda, ki bi onemogočila podjetniški terorizem in uradne zlorabe pri volitvah, predlog za znižanje tobaknih cen za cenejše vrste, ki jih kupujejo široke ljudske plasti in za parlamentarno fiksiranje tobaknih cen. Z vsa energijo bo klub nastopil proti zavlačanju socialnega zavarovanja in za nujno reformo konfesionalnih zakonov, predvsem za reformo zakona. Dalje je klub sklenil vložiti celo vrsto predlogov socialno- in gospodarsko-političnega značaja, med drugimi predlog proti draginji mleka. — Po klubski seji je načelstvo izvolilo dr. Adlerja, Pernerstorferja in Slitza za predsednike.

Iz kontrolne komisije.

Dunaj, 6. julija. Komisija za kontrolo državnih dolgov je z vsemi proti glasu soc. dem. Elderscha priznala legalnost kontokorentnega posojila 76 milijonov kron, s katerim je Bienerthova vlada mašila luknje v državni blagajni.

Nedeljski počitek odvetniških in notar-skih uradnikov.

Dunaj, 6. julija. „Wiener Zeitung“ pri-

občuje naredbo pravosodnega, notranjega in trgovskega ministra o nedeljskem in prazniškem počitku odvetniških in notarskih uradnikov.

Monopol umetnih sladil.

Dunaj, 6. julija. Danes je ogrska vlada predložila poslanski zbornici predlogo za uvedbo drž. monopola na saharin. Enako predlogo bo v kratkem vložila avstrijska vlada v avstr. parlamentu.

Milovanovičev kabinet.

Belgrad, 6. julija. Ker se je koalicija staro- in mladoradikalcev razbila, je dosedanjji vnanji minister Milovanović prevzel sestavo čistega radikalnega kabineta.

Nobelova vila zgorela.

Wyborg, 6. julija. Požar je upepelil Nobelovo vilo; dva otroka sta zgorela.

Krvav spopad.

Amsterdam, 6. julija. Med slanku-jočimi mornarji in med policijo je došlo do krvavih spopadov, ki so trajali vso noč. Mnogo oseb je nevarno ranjenih.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba Zarje.

Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Izjava.

Podpisani Matej Štrkovič, trgovec v Ljubljani, obžalujem, da sem dne 19. junija t. l. v gostilni pri „Levu“ Gašperja Strmška, sprevoznika juž. železnice v Ljubljani, v razburjenosti nepremišljeno z neosnovanimi psovkami žalil, preklicujem izraženo žalitev in se zahvaljujem, da sva z umikom tožbe zadevo prijateljsko častno poravnala.

V Ljubljani, dne 5. julija 1911.

Matej Štrkovič l. r.

Zahvala

iz Hrušice na Gorenjskem.

Dne 28. junija t. l. okoli 10. ure zvečer je nastal v hišnem poslopju Amerika Vergleza požar na neznan način. V prvi vrsti moramo Hruščani izreči gosp. načelniku Mat. Kobentarju in vsem udeleženi članom „Gasilnega društva“ presrečno hvalo. Ako bi ne bilo gasilno društvo iz Hrušice tako naglo na prostoru, in vodstvo tako pogumno, bi bilo stalo v par trenutkih 40—50 poslopjij v ognju.

Tudi se moramo zahvaliti udeleženi gasilnim društvom Jesenice in Dovje, ki so prišla na pomoč.

Hruščan.

Štampilje vseh vrst za urade, društva, gostilničarje itd.

Anton Černe

graver in izdelovatelj kavčukovih štampilj

Ljubljana, Stari trg štev. 20.

Ceniki franko.

! VESELO POROČILO !

posebno onim, ki se čutilo onemogle in slabotne.

Kri! In okusni zajtrk imatisti, ki ne pijejo drugega nego dr. pl. Trnkoczya sladni čaj, ki ga imenujemo „Sladina“. Nasladno in redilno živilo prve vrste. — **50% prihranka!**

Obenem senzacionalno boj-kotno sredstvo proti živil-skemu oduševanju. Dobiva se povsod, tudi pri trgovcu. Zavojev 1/4 kg velja 50 h. Po pošti se naroča najmanj pet zavojev. Glavna zaloga v petih lekarnah Trnkoczy: Dunaj, Josefstadtstraße 20, Radetzkyplatz 4, Schönbrunnerstraße 109. — Gradec, Sackstraße 3, v Ljubljani, Kranjsko. — V lekarni Trnkoczy poleg rotovža v Ljubljani se tudi odda o zdravila p. t. članom okr. bol. blag. v Ljubljani, bol. zav. c. kr. tob. tov. in bol. blag. juž. železnice.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 6 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnati, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Senk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Stravs, Škofja ulica.
Bizjak, Batoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Češark, Šelenburgova ulica.
Dolenec, Prešernova ulica.

Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, Židovska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Wisiak, Gospodška ulica.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilserjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Sitar, Florijanska ulica.
Kustrin, Breg
Sever, Krakovski nasip.
Tenente, Gradaška ulica.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška.
Likar, Glince.

Vabilo na redni občni zbor

delegatov okrajne bolniške blagajne v Ljubljani

ki se ima vršiti dne 11. julija 1911 ob 8. uri zvečer v veliki dvorani „Mestnega doma“ na Cesarja Jožefa trgu.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo načelnikovo.
3. Poročilo blagajnikovo o računskem zaključku za leto 1910.
4. Poročilo nadziralnega odseka.
5. Volitve: a) upravnega odbora (8 članov in 4 namestnikov iz skupine delojemalcev ter 4 članov in 2 namestnikov iz skupine delodajalcev; b) nadziralnega odseka (6 članov in 4 namestnikov iz skupine delojemalcev ter 3 člane ter 2 namestnikov iz skupine delodajalcev); razsodišča (6 članov volijo odposlanci-delojemalci, 3 članov in 2 namestnikov pa celokupni občni zbor).
6. Raznoterosti.

§ 30 blag. pravil: Občni zbor je sklepčen, ako je pričujočih vsaj 30 članov, ki se po pravilih smejo udeleževati občnega zbora. Kadar ne pride toliko udeležnikov, vrši se eno uro pozneje nov občni zbor z istim dnevnim redom; ta občni zbor je sklepčen ne glede na število udeležnikov.

Okrajna bolniška blagajna ljubljanska.

V Ljubljani, dne 1. julija 1911.

Načelnik: F. Bartl.

O p o m b a: Brez legitimacije ni nikomur dovoljen pristop na zborovanje (§ 29 blag. pravil.

Pozor!

≡ KAVARNA „LEON“ ≡

se priporoča ter je navadno celo noč odprta.

S spoštovanjem

L. F. Pogačnik.

Pozor!

Neprekosljivi ameriški kosilni stroji „Deering“

najboljše mlatilnice, čistilniki za žito, stiskalnice za grozdje in sadje, črpalke za vodo, vino in gnojnico, ter vsa druga železnina se dobi pri tvrdki

FR. STUPICA v Ljubljani

Marije Terezije cesta štev. 1.